

Tehetséggondozás Vajdaságban

Bevezető

„A pedagógus alapvető feladata, hogy nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét, fogyatékoságát, segítse a gyermek, tanuló képességének, tehetségének kibontakozását, illetve bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben levő gyermek, tanuló felzárkóztatását tanuló társaihoz.”

Írja az 1993-ban Magyarországon kiadott törvény a közoktatásról. Véleményem szerint ez a törvény Vajdaságban is ismeretes. A törvény sikerességét leginkább a Pygmalion effektushoz tudnám kapcsolni. Ez nem más, mint egy önmagát beteljesítő jóslat, amely körülbelül azt jelenti, hogy mások ránk sugárzott jó vagy rossz elvárását könnyen valóra válthatjuk. A jelenséget leginkább iskolákban figyelhetjük meg.

Munkámban a tehetséggondozás fontosságára térnék ki, valamint Szeretnék bemutatni néhány olyan intézményt, mozgalmat, amely a tehetségek felkutatására, fejlesztésére ad hangsúlyt. Ahhoz, hogy a tehetséggondozás fontosságára kitérhessek, választ kell rá találni, hogy vajon ki is a tehetség. Három tudós kutatására támaszkodnék.

1. Joseph Renzulli „három körös” tehetségkonceptiója (1977)

Renzulli azt állította, hogy a tehetséget nem lehet egyetlen kritérium alapján meghatározni. Elmélete szerint három, a kreatív/produktív emberekre jellemző tulajdonságokra épül:

- Átlagon felüli képességek,
- Feladat iránti elkötelezettség,
- Kreativitás

2. Franz Mönks többtényezős tehetségmodellje (1995)

Mönks a kivételes képességek, a motiváció és a kreativitás összetevőkön kívül a családot, az iskolát és a társakat is bevonja, mint társadalmi pilléreket. A tehetség fogalma Mönks szavaival: „A tehetség három személyiségjegy interakciójából jön létre. Ennek a három jegynek az egészséges fejlődéséhez megértő, támogató társadalmi környezetre van szükség (család, iskola, társak). Más szóval: a hat faktor pozitív interakciója a tehetség megjelenésének előfeltétele.”

3. Sternberg WICS modellje (2004)

A WICS mozaik szó, a következő rövidítésből adódik:

- Bölcsesség (Wisdom-W)
- Intelligencia (Intelligence-I)
- Kreativitás (Creativity-C)
- Szintetizált (Synthesized-S)

A modell szerint a bölcsesség, az intelligencia és a kreativitás a jövő tehetségeinek elengedhetetlen tulajdonságai. E három tulajdonság szintézise nélkül valakiből válhat a társadalom rendes tagja, akár még jó is, de semmiképpen nem kiemelkedő.

A tehetséggondozásról általában

Az iskolának kiemelt szerepe van a tehetséges gyerekek felkutatásában és fejlesztésében. Mindenekelőtt a pedagógusoknak kell felkészülniük erre a speciális feladatra. A külföldi kutatások alapján általánosan elfogadott, hogy gyermekközpontság, belső motiváltság, függetlenség, spontaneitás, indirekt irányítás nélkül nehezen lehet kibontakoztatni a gyermekekben rejlő értékeket. A gyermekek nem kész képességekkel születnek. Az öröklés nagymértékben meghatározza az ember megismerő folyamatának sajátosságait, de ezek az adottságok csak feltételei a tehetség kialakulásának. Csak tárgyakkal, eszközökkel, modellekkel, a technikával, a kultúrával való aktív kapcsolat révén, tehát a társadalmi tényezőkkel való szoros együttműködéssel alakulnak ki a gondolkodási műveletek, a kreatív személy tulajdonságai és a többi tehetségekre jellemző ismérvek. Sajnálatos, hogy a kerettantervek nem szolgálják a tehetségfejlesztést, hanem az úgynevezett „tömegoktatásra” ösztönzik a pedagógust. Minden iskolának, pedagógusnak törekedni kell arra, hogy a tehetségesnek tartott tanulókkal külön foglalkozzanak tanórán kívül is, pótolva a hiányt, amit a tehetséges tanulók tanórákon tapasztalnak. Az optimálisan megválasztott munkaforma, módszer, eszközök, erősen csökkenthetik a hátrányt. A tanórai differenciálás, a csoportmunka, az individualizált foglalkozások lehetővé teszik, hogy minden-vagy majdnem minden-tanuló a saját adottságának, képességének, képzettségének megfelelő ütemben, szinten, minőségben, sajátítsa el a tananyagot.

Vajdaság két iskolája, amely a tehetségek fejlesztését tűzte ki célul

2003-ban két magyar nyelvű tehetséggondozó gimnázium kezdte el működését, és azóta hihetetlen eredmények születtek mindkét gimnáziumban.

Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium Zenta

Az iskola eredetileg Természettudományi-matematikai-Tehetséggondozó Gimnáziumként jött létre 2003-ban. Mára már képzőművészet és sport tagozattal, valamint 210 tanulóval büszkélkedhet. Az iskola honlapján olvasható: Célunk a szakmailag jó felkészültség, a közösségért tenni akaró magyar értelmiség kinevelése és megerősítése Szerbiában. Szívügyünk a szórványmagyarság tehetséges fiataljainak felkarolása. Az iskola teljesen új, esztétikus és jól felszerelt tantermekkel rendelkezik. A továbbiakban arról is olvashatunk, hogy az iskola tanárai nem elégednek meg a megszerzett diplomákkal, hanem folyamatos továbbképzéseken vesznek részt, ahol szakemberek segítségével sajátítják el a tehetséggondozás módszertanát és gyakorlati alkalmazását. Az iskola közösségi oldalán a rendezvény felhívások mellett, kutatásokat, érdekességeket oszt meg az olvasókkal, valamint volt és jelenlegi diákok sikerességét prezentálja. Gyönyörű képet kaphatunk arról, hogy az itt tanuló diákok milyen nemzetközi sikereket érnek el a matematika, kémia, sport, informatika, képzőművészeti

ágakon belül. **Vajda Emese**, 2012-ben fejezett a Bólyai gimnázium képzőművészeti szakán, s jelenleg az újvidéki képzőművészeti akadémia másodéves hallgatója. Emese elmondása szerint, nagyon szerette középiskoláját, főleg a családi légkör miatt, amit más iskolákban nem tapasztalhatott volna meg. Tanárai odaadón, segítőkészen foglalkoztak vele, s nekik köszönheti a sikeres felkészülést az egyetemi felvételire. Megemlítette, hogy iskolája a tömérdék színes programok mellett, cserediákprogramokat is szervezett. Így valósulhatott meg, hogy átélte a külföldi iskolák sajátosságait, amitől látóköre kiszélesedett. A közeljövőben önálló kiállítást tervez, és köszöni tanárainak, hogy biztatták tehetsége kibontakoztatására.

Kosztolányi Dezső tehetséggondozó gimnázium Szabadka

Az iskola 2003-ban indult működésnek, s akkor még a szabadkai Szabadegyetemen folyt a tanítás. Mára jól felszerelt tantermekkel, laboratóriumokkal, tornateremmel rendelkezik az iskola épülete. Fő céljaul a színvonalas oktatás biztosítását tűzte ki, hogy a diákok a megszerzett tudás birtokában bejuthassanak olyan felsőoktatási intézményekbe, amelyek megfelelnek elképzeléseiknek, igényeiknek. Az interneten megannyi diák sikeréről olvashatunk, s közben láthatóvá válik a tanárok bölcsessége, szeretete, szakképzettsége, segítőkészsége. Az elméleti oktatás mellett, nagy hangsúlyt fektetnek a gyakorlati példákra, azok szituációs kipróbálására. Mindemellett, fontosnak tartják a tanulók érzelmi intelligenciájának fejlesztését is. Az iskola honlapján leginkább régi diákok írásait olvashatjuk, hogy miként is élték meg középiskolai éveiket. Én **Mészáros Karolinával** beszélgettem el, aki a Kosztolányi Dezső tehetséggondozó gimnázium végzős tanulója és Kisoroszról indult a világnak. Ő az általános iskola végén, körültekintően választotta meg, hogy melyik középiskolába folytassa tovább tanulmányait. Számára fontos volt a tanárok szakképzettsége, a magasszintű oktatás és azt is felvállalta, hogy lakóhelyétől ezért nagyon távol tanuljon. Csak pozitív véleményeket hallott a gimnáziumról és végül úgy döntött, hogy ezt az iskolát választja a lehetőségek közül. Becsüli, hogy tanárai külön-külön foglalkoznak a diákokkal és jóérzés, hogy családjától távol, de mégis családi légkörben tanulhat. A különböző különórák, szakkörök mellett, a tanárok a minisztérium által előírt anyagot kibővítik tapasztalataikkal, más tananyagok bevonásával és igyekeznek felhívni a diákok figyelmét a széleslátókör fontosságára. Karolina elmondása szerint tanárai segítőkészek, de elvárásaik azért vannak és biztatják őket képességeik kibontakoztatására.

Tehetséggondozás két pedagógus szempontjából

Magyarországon nemrégiben néhány hazai pedagógus nagyszabású ünnepség keretében átvehette a Bonis Bona- A nemzet tehetségeiért díjat. A pedagógusok közül mentoraimat, **Viakter Blankát** és **dr. Muhi B. Bélát** emelném ki. Két példaértékű tanár, akik plusz energia befektetéssel gondot fordít a diákok tehetségfejlesztésére. Munkájuk felhívja a figyelmet, hogy érdemes és értékes a tanulókat biztatni és arra, hogy attól, hogy valaki nem tehetséggondozó iskolába jár, még is lehet tehetséges.

Viakter Blanka a zentai Közgazdasági-Kereskedelmi iskola fiatal tanárnője, aki kiharcolta, hogy diákjai megmutathassák tehetségüket szakterületükön. Azt hiszem különösebb személyleírás nélkül elég csak ránézni az eredményekre. Öt éve

tartó munkássága során, diákjaival részt vett a vajdasági GENIUS konferencián, azon belül a Vajdasági Diák Menedzsment bajnokságon, ahol kétszer első és kétszer második helyezést értek el, ezen kívül Szociológia és Alkotmány jog szekciókban is szerepeltek a diákjai, ahol szintén első díjakat vehettek át. Továbbá tanulói jeleskedtek a regionális TUDOK versenyen és állami szintű közgazdasági versenyen is. Fontos számára az emeltszintű oktatás és tehetséggondozás, és szeretne minél több diákot felkészíteni, eljuttatni a különböző tartományi, országos és nemzetközi versenyekre.

Blanka egyik diákja, **Tornai Ágnes** a következőket mondta el a TUDOK versenyen átéltekről: Gyermekjogokkal foglalkoztam családon belül és környezetünkben. A versenyt nagyon élveztem, mivel olyan témát adhattam elő a zsűrinek, ami engem is érdekel, és ami a mindennapi dolgok közé tartozik. A tanárnőm bátorított, hogy ne hagyjam abba és hasznos tanácsokkal látott el ezen a téren. **Görög Vivien**, a GENIUS versenyen vett részt, ahol csapatával első helyen végeztek: A versenyre egy üzleti tervvel pályáztam két társammal. Egy virtuális vállalatot alapítottunk „Bobby” elnevezéssel. Ez a verseny más, mint a többi. Fontos a tanulók kreativitása és szorgalmassága. Csapatban kellett dolgozni, ami számomra még izgalmasabbá tette a versenyt. Egy egész vállalat működését dolgoztuk ki, amelyet a fantáziánk világa szült, de az sem lehetetlen, hogy ez a vállalat egyszer megvalósul.

Dr. Muhi B. Béla a Magyar Tudományos Akadémia (határon túli) köztestületi tagja, a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács, a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete, a GENIUS- a tehetséges diákokért mozgalom tagja, a Vajdasági Diák Menedzsment Bajnokság főszervezője és a Fókusz ismeretterjesztő és tudománynépszerűsítő folyóirat főszerkesztője. Azt hiszem ennyi érdemmel kevés ilyen fiatal tanár büszkélkedhet.

A tehetséges diákok, egyetemi hallgatók külön figyelmet érdemelnek, kellőképpen kell motiválni őket, emelt szintén kell foglalkozni velük, hogy kutatóvágyukat, tehetségüket megfelelően ki tudják bontani. Több éves tanári munkám alatt azt tapasztaltam, hogy itt Vajdaságban is rengeteg tehetséges diák van, számukra biztosítani kell a feltételeket, hogy a tehetség ne vesszen el, hanem azt tovább tudják fejleszteni. Többször készítettem fel diákjaimat nemzetközi megmérettetésekre, és elég jelentős díjakban részesültek. Ebből látszik, hogy a felsőoktatásban is helye van a tehetségekkel való foglalkozásnak, hiszen itt is megvannak azok az emberek, akik ki tudnak emelkedni szorgalomban, hozzáálásban. Ugyanakkor a tanárnak is egy igen kellemes érzés, amikor megpillantja a diákja által bezsebelt díjakat az egyetem vitrinjében, illetve a falakon. A tehetséggondozásban kulcsfontosságú szerepet kap a tanár. Rajta múlik, hogy ki tudja-e hozni a diákban rejlő képességeket, hiszen ha a tanár passzív, és a kötelezettségein kívül mást nem tesz, a diák nem fogja megcsillogtatni tehetségét- mondta ezt Béla a Magyar Szó újságírójának.

Befejezés

Úgy gondolom, érdemes odafigyelni a körülöttünk zajló mozgalmakra. Iskolák, tanárok tesznek meg mindent, hogy a fiatal generáció önbizalomhiányát elnyomja és tehetségét szárnyaltassa. Az iskolák tanárainak figyelembe kell vennie, hogy a gyermekek különböző képességekkel rendelkeznek, s meg kell szervezni a tehetséggondozást végző tanárok továbbképzését. A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar nemrégiben tehetségpont lett, amely különböző pályázati lehetőségeknek nyit utat. A kar nagyon fontosnak tarja, hogy a hallgatóik

felismerjék leendő diákjaikban a tehetséget és foglalkozni is tudjanak a tehetséges gyerekekkel. Mint leendő pedagógus, nagyon fontosnak tartom a tehetséggondozást, ugyan is véleményem szerint minden gyermekben rejlik valamilyen tehetség, s azt fontos gondozni, táplálni. Többször olvashatunk olyan tudósokról, festőkről, értelmiségiekről, írókról, akiket az iskolában kinéztek, elnyomtak, de akaraterejüknek és tehetségüknek köszönhetően mégis kiemelkedtek a közösségből. Leendő diákjaimnak szeretnék megadni minden lehetőséget, hogy kitudjanak bontakozni és önbizalommal indulnak neki a világnak. Egy mentorprogram keretein belül jelenleg hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásával foglalkozok, s megint csak a Pygmalion-effektus jótékony hatását tudom szorgalmazni. A hátrányos helyzetű gyerekekből csak úgy, mint a tehetséges gyerekekből meg kell próbálni kihozni a legjobbat és megtanítani őket önmaguk értékelésére. Bizton állíthatom, hogy az általam bemutatott iskolák, mozgalmak és pedagógusok értékes képviselői a tehetséggondozásnak.

Felhasznált irodalom

Balogh László (2011): Iskolai tehetséggondozás, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
<http://maskeppislehet.blogspot.com/2011/01/pygmalion-effektus.html> Letöltés ideje: 2013. szeptember 26.

<http://www.bolyai-zenta.edu.rs/rolunk/hu/iskolank.php> Letöltés ideje: 2013. szeptember 25.

<http://www.vajma.info/cikk/tukor/5513/> Letöltés ideje: 2013. Szeptember 25.

<http://archiv.magyarso.com/arhiva/2007/03/30/main.php?l=b11.htm> Letöltés ideje: 2013. Szeptember 25.

<http://tg.edu.rs/hun/> Letöltés ideje: 2013. Szeptember 24.

Czeglédi Isván – Rozgonyi Tiborné: tehetséggondozás az iskolai oktatásban:

http://www.nyf.hu/pkk/sites/www.nyf.hu.pkk/files/tanarkepzo_anyagok/tanari_mesterkepzes/osszef_szakm_gyak/03_tehetsegfejleszto_gyakorlat.pdf Letöltés ideje: 2013. szeptember 25.

http://www.magyarso.com/hu/2101/kozelet_oktatas/101638/%E2%80%9EA-di%C3%A1kjaim-rengeteg-energi%C3%A1t-adnak-

[nekem%E2%80%A6%E2%80%9D.htm](http://www.magyarso.com/hu/2101/kozelet_oktatas/101638/%E2%80%9EA-di%C3%A1kjaim-rengeteg-energi%C3%A1t-adnak-) Letöltés ideje: 2013. szeptember 26.

http://www.magyarso.com/hu/2094/kozelet_oktatas/101349/A-tehets%C3%A9ggondoz%C3%A1sban-kulcsfontoss%C3%A1g%C3%BA-a-

[di%C3%A1k-%C3%A9s-a-tan%C3%A1r-is.htm](http://www.magyarso.com/hu/2094/kozelet_oktatas/101349/A-tehets%C3%A9ggondoz%C3%A1sban-kulcsfontoss%C3%A1g%C3%BA-a-di%C3%A1k-%C3%A9s-a-tan%C3%A1r-is.htm) Letöltés ideje: 2013. szeptember 26.